

Utbildningsdepartementet
Forskningspolitiska enheten

u.remissvar@regeringskansliet.se

2024-01-30
LM2023/056042
U2023/02898

Ny myndighetsstruktur för finansiering av forskning och innovation (SOU 2023:59) och Statlig forskningsfinansiering: Underlagsrapporter (SOU 2023:19)

Lantmäteriets övergripande synpunkter

Lantmäteriet har inga direkta synpunkter på valet mellan utredningens huvudförslag, dvs. en myndighetsstruktur som består av tre myndigheter (alternativ 1), eller det andra alternativet med två myndigheter (alternativ 2). Att Rymdstyrelsen föreslås bli kvar som forskningsfinansierande myndighet är vi dock positiva till.

Sammanfattning

Av redogörelsen och argumentationen i utredningen har Lantmäteriet svårt att bedöma om en ny myndighetsstruktur är den bästa lösningen på de beskrivna problemen. I många fall kan ökad effektivitet och verksamhetsnytta uppnås genom förändrade processer, arbetssätt och en tydligare rollfördelning. Lantmäteriets erfarenhet är att en nära verksamhetskoppling underlättar för behovsanpassning, genomförande och nyttiggörande av forsknings- och innovationsinsatser. Hur utredningens förslag ska främja samarbeten mellan olika forskande aktörer och kompetenser samt förbättra nyttiggörandet av forskningsresultaten, framgår inte tillräckligt tydligt. Lantmäteriet har därför inga direkta synpunkter på valet mellan huvudförslaget med en myndighetsstruktur bestående av tre myndigheter (alternativ 1), eller det andra alternativet med två myndigheter (alternativ 2). Att Rymdstyrelsen föreslås bli kvar som forskningsfinansierande myndighet är vi dock positiva till.

Frågan om fördelning av medel för forskning mellan basanslag till universitet och högskolor respektive via forskningsfinansierande myndigheter, ligger utanför utredarens uppdrag. Men det är ändå en parameter som enligt Lantmäteriet bör beaktas för att uppnå syftet med utredningen.

Lantmäteriet representerar flera smala men för samhället nödvändiga forskningsdiscipliner, som inte självklart prioriteras av varken forskande lärosäten eller de myndigheter som utlyser forskningsmedel. Lantmäteriets förhoppning är att den myndighetsstruktur som väljs ska förbättra förutsättningarna för forskning och innovation inom ämnena som är av betydelse för myndighetens ansvar och roll i samhällsbyggnadsprocessen. Specifikt behöver det identifierade glappet i fråga om medel till forskning inom

geodataområdet beaktas, samt den långsiktiga kompetensförsörjningen säkerställas. Det är nödvändigt för att möta samhällets behov av utveckling och omställning. I detta sammanhang vill Lantmäteriet även lyfta behovet av att trygga kompetensförsörjningen på fastighetsbildningsområdet.

Lantmäteriet ser positivt på den tilltänkta Innovationsmyndighetens utpekade uppdrag att utgöra en stödfunktion till statsförvaltningen så att den kan utveckla arbetssätt och regleringar för att i högre grad möjliggöra innovation. Att den föreslagna Innovationsmyndigheten ges en tydligare och bredare roll än den Vinnova har är viktigt för att myndigheterna ska fortsätta utvecklas i enlighet med det förvaltningspolitiska målet om en innovativ och samverkande statsförvaltning.

Bakgrund

Lantmäteriet är en myndighet som har till uppdrag att säkra ägandet av fastigheter, tillgängliggöra geodata i samhället och lägga grunden för en fungerande samhällsekonomi. Vi har också en roll som syftar till att åstadkomma en ökad digitalisering av samhällsbyggnadsprocessen.

Av Forskningsfinansieringsutredningens avgränsning framgår bland annat att:

- utredningen enbart avser *extern* statlig finansiering av forskning och innovation, alltså inte annan finansiering via exempelvis näringsliv, stiftelser, kommuner eller andra organisationer.
- *basanslagen* till universitet och högskolor inte har utretts.
- enbart finansiering via *utlysningar* beaktats för myndigheter som har andra huvuduppgifter än att finansiera forskning och innovation.
- finansiering av forskning och innovation inom den *egna verksamheten* inte har undersökts, och inte heller uppdragsforskning.

Av den ovan beskrivna avgränsningen följer att påverkan på Lantmäteriets forsknings- och innovationsverksamhet huvudsakligen bör bli av det mer indirekta slaget. Remissvaret utgår från myndighetens utpekade ansvarsområden¹ och roll i samhällsbyggnadsprocessen.

Lantmäteriets förhållande till forskning och innovation

En tillräckligt hög forskningsnivå i samhället och tillgång på disputerade lärare ger goda förutsättningar för utbildningarnas fortlevnad och kvalitet vilket i sin tur gynnar Lantmäteriets verksamhet och kompetensförsörjning. Forskning kan även vara nödvändig för att ge Lantmäteriet förutsättningar att bidra till en positiv samhällsutveckling på längre sikt.

Det framgår av Lantmäteriets instruktion att myndigheten har ett uttalat ansvar att forska inom sitt verksamhetsområde.² Genomförandet av forskningsaktiviteter bidrar till att Lantmäteriet kan säkerställa framtida kompetensbehov och till utvecklingsarbetet inom myndighetens olika

¹ Framgår av Förordning (2009:946) med instruktion för Lantmäteriet.

² Se 5 § 9 punkten i förordningen (2009:946) med instruktion för Lantmäteriet.

verksamhetsområden. Forskning liksom innovation som bedrivs av Lantmäteriet avser mestadels smalare, mer specialiserade ämnesområden och har en tydlig inriktning mot ett framtida nyttiggörande för att möta de behov och utmaningar som den egna verksamheten ställs inför.

Forskning är inte ett eget verksamhetsområde inom Lantmäteriet. Aktiviteterna, liksom uppföljningen, är integrerade i det dagliga arbetet. Lantmäteriets forskning bedrivs huvudsakligen i samverkan med andra myndigheter, organisationer och lärosäten. Samverkan med lärosäten kan exempelvis ske genom att Lantmäteriet finansierar industridoktorander, bistår med handledning och uppmuntrar till forskning inom specifika områden.

Lantmäteriet har inget forskningsfinansierande uppdrag, och anslagsbudgeten för forskning och systematisk innovation är begränsad. År 2021 lades ca 8 mnkr på egen FoU-verksamhet.³ Under samma tidsperiod lades ca 1,5 mnkr på systematisk innovation inom myndigheten.⁴

INNOVATION

Forskning och innovation har stor betydelse även för utvecklingen av den offentliga sektorns styrning och funktion. Hela den statliga förvaltningen förväntas enligt det förvaltningspolitiska målet vara ”en innovativ och samverkande statsförvaltning som är rättssäker och effektiv, har väl utvecklad kvalitet, service och tillgänglighet och som därigenom bidrar till Sveriges utveckling och ett effektivt EU-arbete”.⁵

Lantmäteriet möjliggör innovation i samhället, bland annat genom att tillhandahålla avancerade positioneringstjänster och annan högkvalitativ geografisk information som andra aktörer använder för att bygga helt nya tjänster och produkter. Lantmäteriet har också en lång tradition av att utveckla innovativa lösningar inom ramen för sitt uppdrag, kunskap som bland annat exporteras till andra länder genom myndighetens internationella verksamhet. Fokus för Lantmäteriets arbete med att bli mer innovativa i den egna organisationen har de senaste åren legat på utforskande av ny teknik i centralt drivna innovationssatsningar, t.ex. inom artificiell intelligens och förstärkt verklighet, samt på att tillhandahålla en infrastruktur för omhändertagande av nya idéer. Innovationsverksamheten har bedrivits i relativt liten skala och inte finansierats med några externa medel.

Lantmäteriet har under många år arbetat för att släppa geografisk information som öppen data för att öka samhällsnyttan och främja forskning och innovation. Från början av år 2025 kommer en del av Lantmäteriets information tillhandahållas avgiftsfritt. Bakgrunden till detta är

³ Uppgiften baseras på Lantmäteriets svar på SCB:s enkät avseende FoU-verksamheten 2021, i enlighet med OECD:s definition av vad som utgör FoU, LM2022-011949, inskickad 2022-03-25.

⁴ Utfallet för innovation var ca 4,9 mnkr år 2021 varav uppskattningsvis 30 % avsåg anslagsfinansierad systematisk innovation, dvs. knappt 1,5 mnkr.

⁵ Se <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/statlig-forvaltning/mal-for-statlig-forvaltning/>.

EU-kommissionens direktiv om särskilt värdefulla datamängder, High value data (HVD).⁶

Relationen mellan forskning och långsiktig kompetensförsörjning

Lantmäteriet har genom olika utredningar och uppdrag påtalat behovet av att långsiktigt säkerställa forskningsfinansiering inom för Lantmäteriet relevanta områden.⁷ Forskning och innovation är nödvändig för att trygga kompetensförsörjningen inom myndighetens verksamhetsområden. Genom attraktiva forskningsmiljöer skapas förutsättningar för att fler ska välja att utbilda sig på högre nivå.

Frågan om fördelning av medel för forskning mellan basanslag till universitet och högskolor respektive via forskningsfinansierande myndigheter, ligger utanför utredarens uppdrag. Lantmäteriet menar dock att detta ändå är en parameter som bör beaktas för att uppnå syftet med utredningen.

FORSKNING LÄGGER GRUNDEN FÖR HÖGRE UTBILDNING

Forskningsfinansieringsutredningen behandlar struktur och organisation för extern finansiering av forskning via forskningsfinansierande myndigheter. Syftet med utredningen framgår av slutbetänkandet (se avsnitt 2.1, s. 73) och återges nedan.

”Syftet med översynen är att säkerställa att organisationen effektivt stödjer forskning och innovation av högsta kvalitet, är anpassad till samhällsutvecklingen och främjar nationella och internationella samarbeten samt tillgång till forskningsinfrastruktur.”

En förutsättning för att åstadkomma detta är att det finns utbildning på en relevant nivå för att säkra kunskapsnivån i landet och att det finns ledare som tillser att forskning och innovation kan bedrivas på högsta nivå. För att dessa förutsättningar ska infrias krävs det att Sverige kan attrahera excellenta forskare som är beredda att bli professorer vid svenska lärosäten. Det finns exempel på att lämpliga kandidater väljer bort Sverige på grund av att basanslagen som är kopplade till en professur är för små, vilket gör att förutsättningarna för att lyckas med sin uppgift, är helt beroende av externa anslag. Det kan förstås variera, men vid en del andra välrenommerade universitet i Europa finns det betydligt större basanslag. Därför väljer goda kandidater hellre dessa arbetsplatser.

En utpekad finansiär av forskning inom geodataområdet saknas

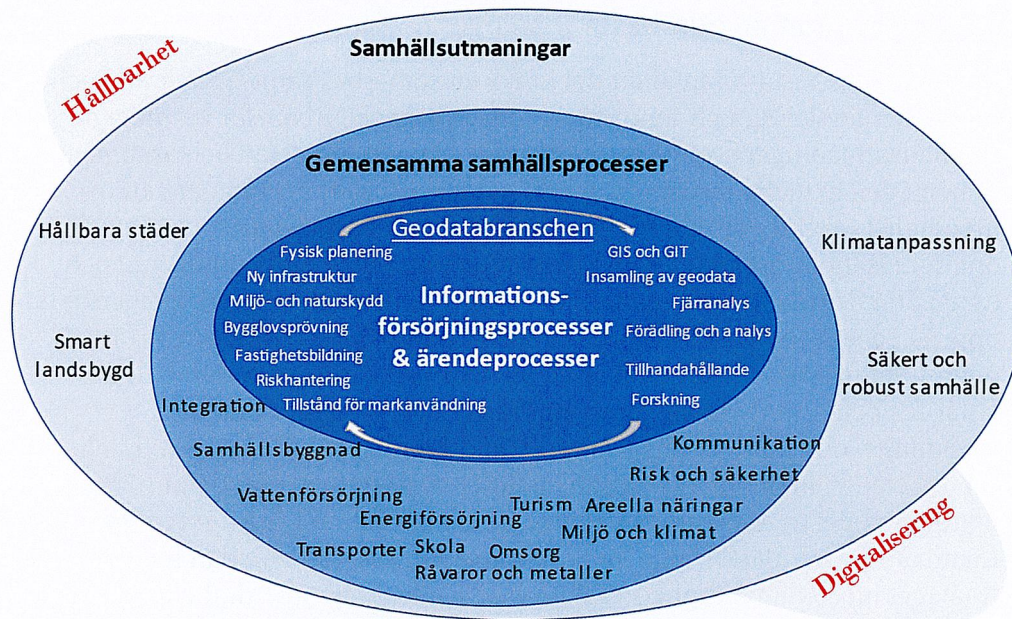
Lantmäteriet arbetar på olika sätt för att möta ett samhälle i ständig utveckling. Ett av myndighetens fyra mål är: en hållbar digitaliserad samhällsbyggnadsprocess där informationen är tillförlitlig och lättillgänglig. Utvecklingen av samhällsbyggnadsprocessen förutsätter tillgång på kompetens inom olika områden. Bristen på kompetens och resurser,

⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/1024 av den 20 juni 2019 om öppna data och vidareutnyttjande av information från den offentliga sektorn.

⁷ Regeringsuppdrag, Kompetensförsörjning inom geodataområdet, Rapport 2021-12-17, LM2020/000738 samt Rapport inom ramen för Geodatarådets handlingsplan 2020, Långsiktig kompetensförsörjning inom geodataområdet, 2020-06-26, LM2019/001170.

exempelvis förrättningslantmätare, är en stor utmaning för Lantmäteriet och branschen.

Lantmäteriet har i den egna verksamheten, genom Geodatarådet⁸ och i olika uppdrag identifierat särskilda svårigheter med forskningsfinansiering inom geodataområdet. Med geodataområdet menas här en vidare tolkning med utgångspunkt i samhällsbyggnadsprocessen, vilken definieras i ett regeringsuppdrag från 2021, se figur 1 nedan.⁹ Notera att definitionen av geodataområdet även inkluderar fastighetsbildningsperspektivet.

Figur 1: Beskrivning av geodataområdet (Lantmäteriet 2021).

Geodata, platsanknuten information, kan används vid forskning inom många olika områden. I Sverige finns det ingen utsedd huvudfinansiär som tar ett helhetsansvar för forskning inom geodataområdet. Tillgången på forskningsmedel är bristfällig och det saknas en långsiktigt stabil forskningsförsörjning. I den ovan nämnda rapporten från 2021 föreslås därför att en utpekad myndighet ska ges ett forskningsfinansierande uppdrag. Detta förslag har ännu inte tagits vidare.

Inför en kommande revidering av myndighetsstrukturen för finansiering av forskning och innovation är det Lantmäteriets önskemål och förhoppning, att behoven av en stabil och hållbar forskning inom geodataområdet, inklusive fastighetsbildning, kan tryggas långsiktigt. Det är nödvändigt för att möta utvecklingsbehovet inom samhällsbyggnadssektorn samt för att trygga kompetensförsörjningen inom geodataområdet.

⁸ Geodatarådet är tillsatt av regeringen och består av ett antal myndigheter och organisationer som ger råd i frågor som rör Lantmäteriets samordningsroll för geodata.

⁹ Regeringsuppdrag, Kompetensförsörjning inom geodataområdet, Rapport 2021-12-17, LM2020/000738. Se avsnitt 6.1, s. 11 f. för beskrivning av geodataområdet.

Externa bidrag till forskning och innovation

Lantmäteriet söker sällan externa bidrag till forsknings- eller innovationsverksamhet, och när det sker är det nästan alltid i samarbete med lärosäten eller andra aktörer som är mer initierade i bidragssystemet. Om utredningens förslag genomförs och färre myndigheter ska dela ut medel till forskning och innovation är det av stor vikt att dessa myndigheter inte blir isolerade från varandra utan samverkar vid utdelningen av medel.

Vilken myndighetsstruktur för extern finansiering av forskning och innovation är den bästa lösningen?

Lantmäteriets inställning är att det krävs en stabil bas samt både bredd och djup i den forskning och innovation som Sverige bedriver för att möta de samhällsutmaningar som vi nu ställs inför. Av redogörelsen och argumentationen i den aktuella utredningen har vi dock svårt att bedöma om en ny myndighetsstruktur är den bästa lösningen på de beskrivna problemen. En omorganisation löser exempelvis inte problemet med en komplicerad och tung administration. I många fall kan ökad effektivitet och verksamhetsnytta uppnås genom förändrade processer, arbetssätt och en tydligare rollfördelning. Lantmäteriets erfarenhet är att en nära verksamhetskoppling underlättar för behovsanpassning, genomförande och nyttiggörande av forsknings- och innovationsinsatser. Hur utredningens förslag ska främja samarbeten mellan olika forskande aktörer och kompetenser samt förbättra nyttiggörandet av forskningsresultaten, framgår inte tillräckligt tydligt. Lantmäteriet har därför inga direkta synpunkter på valet mellan huvudförslaget med en myndighetsstruktur bestående av tre myndigheter (alternativ 1: Vetenskapsmyndigheten, Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten) eller det andra alternativet med två myndigheter (alternativ 2: Vetenskapsmyndigheten och Myndigheten för strategisk forskning och innovation). Ett medskick för det fall att alternativet med tre myndigheter väljs, är dock att gränsdragningen mellan Myndigheten för strategisk forskning och Innovationsmyndigheten behöver bli tydlig för att förhindra glapp och överlapp, så att innovationsverksamheten ges rätt förutsättningar. Att Rymdstyrelsen föreslås bli kvar som forskningsfinansierande myndighet är Lantmäteriet positiv till.

Lantmäteriet representerar flera smala men för samhället nödvändiga forskningsdiscipliner, som inte självklart prioriteras av varken forskande lärosäten eller de myndigheter som utlyser forskningsmedel. Vår förhoppning är att den myndighetsstruktur som väljs ska omhänderta de identifierade behoven som har beskrivits ovan samt förbättra förutsättningarna för forskning och innovation inom ämnen som är av betydelse för myndighetens ansvar och roll i samhällsbyggnadsprocessen. Specifikt behöver det identifierade glappet i fråga om medel till forskning inom geodataområdet beaktas, samt den långsiktiga kompetensförsörjningen säkerställas för att möta samhällets behov av utveckling och omställning. I detta sammanhang vill Lantmäteriet även lyfta behovet av att trygga kompetensförsörjningen på fastighetsbildningsområdet.

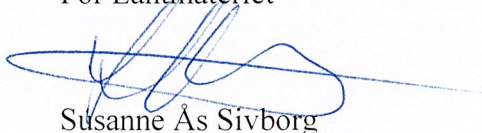
Vad gäller systemet för ansökningar och beviljande av bidrag till forskning och innovation vill vi särskilt framhålla behovet av att även se till mindre bidragssökandes möjligheter att konkurrera med lärosäten och andra mer etablerade forskarinstitutioner om medel.

Lantmäteriet uppmuntrar samverkan i olika former mellan akademi, näringsliv, offentlig sektor och civilsamhälle. Vi ställer oss dock frågande till hur sakkunskapen ska säkerställas vid formulering av utlysningstexter och utvärdering av forskningsansökningar, när forskningsfinansieringen via myndigheter med sektorsansvar eller annan kärnverksamhet upphör.

Offentlig sektor har en mycket viktig roll att spela i innovationssystemet, både som problemägare och som möjliggörare av innovationer som kan möta de komplexa utmaningar samhället präglas av idag. Lantmäteriet vill mot den bakgrunden också lyfta att vi ser positivt på den tilltänkta Innovationsmyndighetens utpekade uppdrag att utgöra en stödfunktion till statsförvaltningen i utvecklingen av arbetssätt och regleringar för att i högre grad möjliggöra innovation. Att den föreslagna Innovationsmyndigheten ges en tydligare och bredare roll än den Vinnova har i att stötta andra myndigheter på innovationsområdet, enskilt och i flernivåsamverkan, genom t.ex. policylab, regulatoriska sandlådor, systemdemonstratorer och innovationsupphandling, är viktigt för att myndigheterna ska fortsätta utvecklas i enlighet med det förvaltningspolitiska målet om en innovativ och samverkande statsförvaltning.

Lantmäteriets beslut i detta ärende har fattats av generaldirektören Susanne Ås Sivborg. Forsknings- och utbildningssamordnaren, teknologie doktor Linda Sabel har varit föredragande. I ärendets beredning har även följande deltagit: enhetschef Martin Lidberg, verksamhetsutvecklare Karin Botås, verksamhetsutvecklare Bobo Tideström samt utredare Ola Svensson. Vid den slutliga handläggningen har ställföreträdande generaldirektören Anders Lundquist medverkat liksom chefen för verksamhetsområde HR Katarina Zetterqvist, tillförordnade chefen för verksamhetsområde Geodata Marika Ström, chefen för verksamhetsområde Fastighetsbildning Arwid Dahlberg, chefen för verksamhetsområde Utveckling och IT Anna Granström samt chefen för verksamhetsområde Fastighetsinskrivning Thomas Öberg.

För Lantmäteriet

Susanne Ås Sivborg

OM PERSONUPPGIFTER

Läs hur Lantmäteriet hanterar dina personuppgifter på vår webbplats www.lantmateriet.se/personuppgifter, eller genom att kontakta kundcenter på 0771-63 63 63 eller kundcenter@lm.se.

2024-02-05

LM2023/056042-0002